

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

Ime i prezime: Sandra Keitoue

Mentorska grupa: Obrazovanje i rad

Mentor/mentorica: Jasna Račić

Područje rada (modul, kolegij): Društvena solidarnost, Ekonomska nejednakost i radnička prava

Naziv rada: Ulaganje u obrazovanje na primjeru ITAS-Prvomajske

Sažetak: Rad se temelji na istraživanju provedenom u sklopu obrazovnog programa *Mirovni studiji 2015.-2016.* i mentorske grupe *Obrazovanje i rad*, pod mentorstvom Jasne Račić. Cilj ovog rada bio je istražiti povezanost obrazovanja i rada na primjeru poduzeća ITAS – Prvomajska d.d. i njegove politike ulaganja u obrazovanje budućih i sadašnjih kadrova. Pritom smo se najviše usredotočili na proučavanje mehanizama usklađivanja obrazovnog sustava i tržišta rada, ali i na prenošenje znanja i iskustva među radnicima unutar poduzeća. Poseban naglasak stavljen je na pozitivnu ulogu ITAS-a koju ulaganjem u obrazovanje zauzima u razvoju lokalne zajednice te načinom na koji ekonomska demokracija u poduzećima može rezultirati njihovim angažmanom za boljitak zajednice.

Ključne riječi: ekonomska demokracija, strukovno obrazovanje, tržište rada, sindikat, lokalna zajednica

1. Uvod

Cilj ovog rada bio je na primjeru suradnje poduzeća ITAS – Prvomajska d.d. iz Ivanca i lokalnih obrazovnih institucija, kao i ITAS-ove politike ulaganja u obrazovanje budućih i sadašnjih kadrova, istražiti povezanost obrazovanja i rada, stavlajući pritom poseban naglasak na mehanizme usklađivanja obrazovnog sustava i tržišta rada, ali i na prenošenje

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

znanja i iskustva među radnicima unutar poduzeća, naglašavajući pozitivnu ulogu ITAS-a koju ulaganjem u obrazovanje ima u razvoju lokalne zajednice.

Ono što tvornicu ITAS čini posebnom tj. razlog zašto smo se u ovom istraživanju odlučili fokusirati upravo na njen odnos prema obrazovanju je to što je ITAS jedno od rijetkih poduzeća u Hrvatskoj kojim upravljaju njezini radnici. Nakon duge i mukotrpane radničke borbe za opstanak tvornice devastirane pretvorbom i privatizacijom te preuzimanja tvornice od strane radnika, ITAS danas dobro posluje te je usmjeren ostvarivanju stabilnog održivog rasta. Ključan dio takve strategije rasta je i ulaganje u obrazovanje, kojim ITAS ne brine samo o vlastitoj budućnosti, već i o dobrobiti cijele lokalne zajednice. Kretanjem od pretpostavke kako uvođenje ekonomske demokracije u poduzeća rezultira njihovim društveno odgovornijim poslovanjem te većom brigom za zajednicu, cilj ovog istraživanja bio je vidjeti kako to izgleda na primjeru ITAS-a i obrazovanja.

Pri istraživanju uvelike smo se oslanjali na informacije koje smo doznali razgovarajući s tri različita sugovornika koja su nam ponudila tri različite perspektive. Naime, razgovarali smo s Dragutinom Vargom, radnikom i sindikalnim povjerenikom u ITAS-u koji je govorio iz perspektive suvlasnika poduzeća i sindikalista koji je zajedno s drugim radnicima iznio mukotrpanu radničku borbu za opstanak poduzeća prije desetak godina. Zatim smo razgovarali s Ivanom Hajrač, mladom zaposlenicom ITAS-a i članicom sindikata te naposljetku s ravnateljicom Srednje škole Ivanec koja nam je objasnila kako općenito teče suradnja između lokalnih poduzetnika, srednjih škola i resornog ministarstva. Prethodno je bilo potrebno istražiti povijest ITAS-a te model radničkog dioničarstva koji je tamo zastupljen, ali također i upoznati se sa osnovama strukture strukovnog obrazovanja što smo učinili proučavanjem intervjua, članaka i tekstova dostupnih na internetu.

2. Ulaganje u obrazovanje na primjeru ITAS-Prvomajske

Teško je objasniti zašto smo se u ovom istraživanju odlučili usredotočiti na tvornicu ITAS-Prvomajska, a da prvo ne pružimo kratak pregled njezine prošlosti koja objašnjava to što je ITAS danas. Kako saznajemo u intervjuu s Dragutinom Vargom i Sinišom Miličićem¹, počeci

¹ Miličić S., Varga D. (2012.) *Tvornica se brani iznutra*

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

ITAS-a u Ivancu sežu u rane 1960-te, kada je ITAS bio podružnica Prvomajske, metalskog giganta koji je u to vrijeme slovio kao šesti proizvođač alatnih strojeva i pribora na svijetu. Krajem 1980-tih, periodu kada je ITAS najuspješnije poslovao, imao je čak 900-tinjak zaposlenih. No, stvari su krenule po zlu početkom 1990-tih, kada su po izbijanju ratnih sukoba u Hrvatskoj ITAS-ovi poslovni partneri počeli otkazivati suradnju, a poduzeće prolazi kroz neslavni proces pretvorbe i privatizacije. Sve lošije poslovanje poduzeća prati i drastičan pad broja zaposlenih, a 2001. godine kada otkupom dionica tvrtka Breza postaje većinski vlasnik ITAS-a za tvornicu nastupa još nepovoljnije razdoblje. Ubrzo postaje jasno da većinski vlasnici ne smatraju da im se isplati ulagati u proizvodnju, već im je cilj preko novoosnovanih sestrinskih poduzeća iz ITAS-a izvući novac i imovinu te prodati zemljište jednom poznatom trgovačkom lancu. Situacija je kulminirala u 2005. godini nakon pokretanja stečajnog postupka kada su radnici ITAS-a koji mjesecima nisu primili plaću, revoltirani činjenicom da im se poduzeće naočigled upropaštava, odlučili fizički zauzeti tvornicu i na taj način onemogućiti bilo kome da u nju uđe i iz nje iznese preostalu imovinu. Prema riječima Dragutina Varge, radnika ITAS-a i sindikalnog povjerenika: „Iako nismo bili vlasnici smatrali smo da na to imamo pravo jer smo tu radili preko 30 godina i nismo htjeli ostati bez posla.“ Da su radnici zaista bili spremni na sve kako bi obranili svoja radna mjesta svjedoči i to da su osim zauzimanja tvornice i prosvjeda pred Županijom i Gradskom vijećnicom, zaustavili i promet na državnoj cesti te štrajkali glađu dok im ponovno nisu priključili električnu struju nužnu za nastavak proizvodnje. Budući da su već i prije otvaranja stečajnog postupka potraživanja radnika premašila 50 posto od ukupnih potraživanja vjerovnika, radnici su stekli većinu u skupštini vjerovnika i zahvaljujući tome uspjeli smijeniti stečajnog upravitelja koji nije bio naklonjen nastavku proizvodnje. U suradnji s novim stečajnim upraviteljem donesen je stečajni plan kojim je odlučeno da svi vjerovnici svoja potraživanja mogu pretvoriti u dionice novog poduzeća ITAS – Prvomajska. Tako su radnici odlučili svoja potraživanja pretvoriti u suvlasničke udjele, dok su ostali vjerovnici isplaćeni kroz sljedećih nekoliko godina.

Na taj je način ITAS – Prvomajska postao jedno od rijetkih poduzeća u Hrvatskoj kojim upravljaju radnici koji su ujedno i njegovi jedini vlasnici. Kako takvo samoupravljanje ne bi ostalo samo mrtvo slovo na papiru, u upravljačku strukturu uvedene su značajne izmjene, kao i nova tijela koja jamče radničku participaciju i demokratski način odlučivanja o poslovanju

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

poduzeća. Na sjednicama tzv. Pogonske komisije, koja se sastoji od predstavnika sindikata, članova radničkog vijeća, poslovođa i direktora, a na kojima mogu prisustvovati svi radnici koji to žele, donose se bitne strateške odluke povezane s poslovanjem poduzeća, a te odluke zatim potvrđuje i provodi Upravni odbor poduzeća. Upravni odbor tako primjerice treba suglasnost Pogonske komisije za imenovanje direktora, a 2012. godine radnici su zahvaljujući takvom upravljačkom mehanizmu uspjeli smijeniti tadašnjeg glavnog izvršnog direktora čijim radom nisu bili zadovoljni.

Danas ITAS – Prvomajska uspješno posluje i otvara nova radna mjesta. No, problem koji su ubrzo prepoznali po osnivanju novog poduzeća i postepenog rasta proizvodnje, bio je da uskoro u ITAS-u neće imati koga zaposliti. Naime, prosjek godina zaposlenih u ITAS-u u to vrijeme bio je oko 50 godina, a iz lokalnih srednjih škola nisu im pristizali kadrovi onih zanimanja koja su im bila potrebna. Iako je, prema riječima g. Varge, do 1990-tih Srednja škola Ivanec bila svojevrsni „rasadnik metalaca“ iz kojeg je svake godine u svijet rada izlazilo stotinjak mladih metalaca, trendovi u obrazovanju pratili su trendove u propadanju lokalne industrije, što je rezultiralo gašenjem metalskih smjerova u lokalnim srednjim školama. No, u ITAS-u su shvatili da bez mladih ljudi nema budućnosti za tvornicu i da ako ne naprave nešto po pitanju obrazovanja kadrova koji su im potrebni, poduzeće jednostavno neće opstati.

Za prvu ruku bili su primorani zaposliti određen broj mladih sa zanimanjima koja im nisu bila relevantna te ih onda kroz rad i dugotrajnu obuku pripremiti za njihovo radno mjesto. Kao dio dugoročnije strategije, odlučili su povezati se i intenzivirati suradnju s lokalnim srednjim školama kako bi osigurali da iz obrazovnog sustava zaista dobivaju kadrove sa znanjima koja su im potrebna.

S tim ciljem u vidu, danas u ITAS-u imaju 40-tak učenika iz obližnjih srednjih škola na stručnoj praksi, a važno je napomenuti kako je nezanemariv broj onih koji su obavili praksu u ITAS-u dobio i priliku da po završetku škole u njemu i rade. Što se pak obrazovanja postojećih kadrova tiče, u ITAS-u također pomažu financiranje školovanja uz rad onim zaposlenicima koji to žele. No, to je samo početak cijele priče. Naime, kada su shvatili da ne mogu očekivati od obrazovnog sustava i resornog ministarstva da im servira potrebne kadrove, odlučili su se aktivno angažirati po tom pitanju i to promijeniti. Tako su prošle

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

godine u suradnji sa Srednjom školom Ivanec pokrenuli inicijativu za uvođenje novog smjera u program te škole za zanimanje koje im je itekako potrebno – CNC operater.

Budući da nas je zanimalo na koji način obrazovni sustav prati potrebe lokalnog tržišta rada i kako uopće funkcionira suradnja na relaciji lokalni poduzetnici – srednje škole – Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, obratili smo se ravnateljici Srednje škole Ivanec Lidiji Kozini da nam pojasni kako je tekao postupak uvođenja novog smjera u školu i zašto je uloga ITAS-a pritom bila toliko važna. Gđa Kozina u razgovoru je istaknula kako se radi o poprilično dugoj i složenoj proceduri čije korake, kao i uvjete koje škola mora prethodno zadovoljiti, propisuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Nakon što su im iz ITAS-a pristupili s inicijativom za uvođenje novog smjera u školu, prvo što su u SŠ Ivanec napravili jest sazivanje sastanka s predstavnicima grada i potencijalno zainteresiranim lokalnim poduzetnicima, koji su se na sastanku izjasnili da imaju potrebu za zapošljavanjem upravo takvog kadra. Tek nakon toga SŠ Ivanec krenula je u ishodenje sve potrebne dokumentacije, kao i osiguravanje svih tehničkih, materijalnih i kadrovskih uvjeta za izvođenje novog programa. Pritom je jedna od ključnih stvari bila dokazati kako na lokalnoj razini uistinu postoji potreba za zapošljavanjem CNC operatera te da je uvođenje novog smjera u školu opravdano. U tu su svrhu priložena pisma potpore lokalnih poduzetnika u kojima se isti izjašnjavaju kako imaju potrebu za zapošljavanjem tog zanimanja, kao i analiza Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Od prepreka s kojima su se susreli u postupku ishodenja dozvole i ograničenja koja nameće resorno ministarstvo, ravnateljica SŠ Ivanec ističe prije svega zahtjev Ministarstva da se škola sama mora pobrinuti da zadovolji sve uvjete za izvođenje novog programa prije nego Ministarstvo odobri njegovo uvođenje u školu. Iako na prvu ovaj zahtjev možda ne djeluje suviše problematično, konkretno u slučaju CNC operatera bilo je nužno da škola vlastitim sredstvima nabavi vrlo skupe strojeve potrebne za izvođenje nastave, a da nije bilo sigurno hoće li Ministarstvo uopće odobriti uvođenje novog programa. Gđa Kozina ističe kako je nelogičnost tim veća ako se uzme u obzir da strojevi u pitanju nisu uopće potrebni u izvođenju nastave za 1. godinu školovanja, već tek na 2. godini, a u međuvremenu bi škola mogla iznaći neki drugi način da nabavi strojeve, primjerice apliciranjem za sredstva iz EU fondova. Srećom, ovdje je Srednjoj školi Ivanec uvelike pripomogao ITAS koji joj je odlučio donirati svoja dva stroja i time omogućio uvođenje i izvođenje programa za CNC operatere.

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

Što se tiče ostalih ograničenja koja su morali ispoštovati, nalazi se i uvjet da za potrebe novog smjera neće zaposliti nove nastavnike, kao i da se njegovim uvođenjem neće povećati broj upisnih mjesta u školi. Tako se Srednja škola Ivanec morala odreći smjera strojobravarstva koji je imala u ponudi do ove školske godine, kako bi od sljedeće uvela novi smjer jer resorno ministarstvo ne dopušta uvođenje novog srodnog zanimanja iz istog sektora u strukovne škole. Nadalje, nastavnici koji su predavali strojobravarima predavat će i CNC operaterima, ali će nužno morati proći kroz dodatne edukacije, gdje je školi opet uskočio ITAS ponudivši da nastavnici dođu kod njih u tvornicu na edukaciju.

S obzirom na to da je interes za upisivanje smjera strojobravarstva bio veoma slab u posljednje vrijeme, a prošle su godine jedva uspjeli upisati šest učenika što je i minimum za održavanje nastave, gđa Kozina smatra kako će uvođenjem novog zanimanja u školu koje ne zahtijeva toliko manualnog rada i koje je povezano s modernim tehnologijama, a usto je i poprilično traženo na tržištu rada, privući mnogo više učenika. Ističe kako se, općenito govoreći, broj učenika u strukovnim školama smanjuje iz godine u godinu, što zbog sve slabijeg interesa učenika za strukovna zanimanja, što zbog općenito sve manjeg broja djece. Bodovnih pragova za upis 3-godišnjih strukovnih programa nema što rezultira time da se u njih uglavnom upisuju učenici sa slabijim ocjenama. Učenici koji imaju nešto bolje ocjene, redovito se odlučuju za 4-godišnju školu, koja im ipak potencijalno omogućuje upisivanje fakulteta.

U ITAS-u su također svjesni činjenice da današnjim učenicima strukovna zanimanja nisu pretjerano primamljiva pa su u suradnji sa Strojarskom i prometnom školom Varaždin pokrenuli inicijativu za izradu promidžbene kampanje kojom bi se učenicima osmih razreda osnovne škole približila metalska struka i kako bi ih se potaknulo na upisivanje tih smjerova. U sklopu kampanje napravljen je promotivni video koji je sniman u nekoliko lokalnih poduzeća u području metalstva, između ostalog i u ITAS-u, koji se zatim prikazivao na lokalnom televizijskom kanalu.

I dok u ITAS-u negoduju zbog činjenice što Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta samo ne prepoznaje potrebe lokalne industrije i poduzeća za obrazovanjem određene vrste kadrova, ravnateljica SŠ Ivanec Lidija Kozina objašnjava kako sustav jednostavno funkcionira na taj način. Inicijative za uvođenje novih programa u srednje škole nužno uvijek dolaze s lokalne

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

razine, a uloga Ministarstva je da procijeni postoji li uistinu potreba za tim ili ne. Dakle, na srednjim je školama da oslušuju i istražuju potrebe lokalnog tržišta rada i njima sukladne potrebe za obrazovanjem određenog kadra jer su zapravo škole te koje na koncu moraju vlastitim snagama i sredstvima osigurati uvjete za izvođenje nastave za svaki program koji nude, a ne Ministarstvo. Sve navedeno dovodi do zaključka kako je zapravo u nedostatku nekog elaboriranijeg strateškog plana Ministarstva u ovom slučaju mnogo toga prepušteno angažmanu i dobroj volji lokalnih dionika, što istovremeno može, ali ne mora biti dobra stvar ovisno o stupnju njihove proaktivnosti koji može drastično varirati.

Iako je adekvatno strukovno obrazovanje potrebnih kadrova ključno za industriju i gospodarstvo, g. Varga ističe kako ono pruža samo određenu vrstu predznanja, dok je u metalskoj struci potrebno najmanje nekoliko godina rada u struci kako bi se uistinu izučio zanat. Iz tog se razloga u ITAS-u posebna pažnja posvećuje upravo suradnji i prenošenju znanja starijih radnika onim novopridošlim te nije ništa neobično da primjerice iskusni radnici na strojevima prenose svoje znanje mladim inženjerima. Upravo je zbog toga g. Vargi teško procijeniti koliko sredstava godišnje ITAS ulaže u obrazovanje jer ističe kako se tu ne radi samo o izdvajanju za stipendije i sl. Kako u poduzeću već neko vrijeme traje smjena generacija te je u relativno kratkom roku zaposleno 80-tak novih mladih radnika bez iskustva, bit će potrebno da novi radnici provedu nekoliko godina učeći od onih starijih kako bi ih mogli u potpunosti zamijeniti jednom kad ovi odu u zasluženu mirovinu. Međutim, g. Varga napominje da iako novi radnici još nekoliko godina neće doseći punu produktivnost koju od njih iziskuje njihovo radno mjesto, iznimno je bitno da se u njih ulaže sad kako bi s vremenom ITAS uistinu imao kvalitetnu i kvalificiranu radnu snagu.

Osim na prenošenju znanja starijih radnika novopridošlima, u ITAS-u trenutno također rade na kreiranju modela koji bi omogućio novozaposlenima da od radnika koji odlaze iz poduzeća otkupe dionice te na taj način i oni postanu vlasnici, što trenutno još uvijek nije moguće. Prema riječima Ivane Hajrač, radnice u ITAS-u i članice Regionalnog industrijskog sindikata, među novozaposlenim radnicima vlada poprilično velik interes za otkup vlasničkih udjela u poduzeću što dovodi do zaključka kako među njima postoji određena svijest o prednostima radničkog dioničarstva. Nažalost, to baš i nije slučaj kada se radi o uclanjivanju u sindikat. Iako sa 169 članova sindikata od sveukupno 230 zaposlenih ITAS pripada u skupinu poduzeća s visokom sindikalnom zastupljenošću, među nečlanovima sindikata najveći je broj

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

upravo novozaposlenih mladih radnika koji su u poduzeću počeli raditi unatrag zadnjih par godina. Na pitanje zašto je to tako, Ivana Hajrač, koja je i sama počela raditi u ITAS-u prije godinu i pol, odgovara kako je jedan od bitnih razloga zasigurno taj što realno govoreći, radnicima u ITAS-u nije potrebna sindikalna zaštita u smislu u kojem je ona potrebna drugdje gdje radnici nemaju mogućnosti sudjelovati u odlučivanju o vlastitom poduzeću i radnim uvjetima na svojem radnom mjestu. Tako da novozaposleni zapravo ne strahuju da će im se u budućnosti bezrazložno smanjivati radnička prava, jer bi sami trebali biti ti koji će o tome odlučivati. S druge strane stariji radnici u ITAS-u koji su na vlastitoj koži osjetili važnost radničkog organiziranja gotovo su svi učlanjeni u sindikat. Sindikalni povjerenik u ITAS-u Dragutin Varga kaže kako se trudi mladim radnicima prenijeti svoje sindikalno iskustvo i ukazati na prednosti članstva u sindikatu te ih na taj način potaknuti na učlanjivanje. Također, mladim sindikalistima omogućuju pohađanje raznoraznih programa sindikalne obuke kako bi ih pripremili na što kvalitetniji sindikalni angažman i kako bi jednog dana mogli zamijeniti starije sindikaliste koji će otići u mirovinu. No, na koncu mladi radnici su ti koji moraju sami odlučiti hoće li se učlaniti u sindikat ili ne i koliko će se angažirati ako to učine, ističe g. Varga. Stariji sindikalisti tu jedino mogu uskočiti prenošenjem svojeg iskustva mlađim generacijama, no ostaje vidjeti koliko će mladi radnici biti spremni poslušati ih po tom pitanju.

3. Zaključak

Tema obrazovanja i rada te priča o ITAS-u kroz koju je ova tema provučena na razne su načine povezane s područjem djelovanja Mirovnih studija. ITAS je ovdje sam po sebi zanimljiv iz nekoliko razloga. Jedan od njih je svakako recentna prošlost pružanja uspješnog radničkog otpora i borbe za očuvanje radnih mjesta te obranu radničkih prava. Drugi razlog je model radničkog dioničarstva koji danas omogućava radnicima ITAS-a da sami na demokratski način upravljaju svojim poduzećem. Treći pak razlog proizlazi iz drugog i odnosi se na angažman tog poduzeća u izgradnji boljih socio-ekonomskih prilika u lokalnoj zajednici ulaganjem u obrazovanje i stvaranjem mogućnosti zaposlenja u poduzeću koje svojim radnicima omogućuje demokratsko odlučivanje na radnom mjestu. Nadalje, ovdje se ekonomska demokracija nudi kao zdrava alternativa postojećem kapitalističkom načinu

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz projekt: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

proizvodnje usmjerenom isključivo na profit, kao i pripadajućoj neravnomjernoj raspodjeli moći, zbog čega nije pretjerivanje zaključiti kako bi nas širenje ekonomske demokracije na mnoge načine približilo istinskoj političkoj demokraciji.

Što se tiče mogjeg daljnjeg angažmana u ovom području, voljela bih nastaviti istraživati primjere i modele ekonomske demokracije te na taj način doprinijeti boljem razumijevanju tog koncepta, kao i njegovom širenju. Vjerujem da mi je program Mirovnih studija pružio dobar uvid u razloge zašto je ekonomska jednakost toliko bitna za izgradnju pravednijeg i boljeg društva te ukazao na to koliko je važno uvoditi demokratske načine odlučivanja o stvarima koji se tiču daleko većeg broja ljudi od onog koji o njima zaista odlučuju. Smatram kako bi se sindikati i organizacije civilnog društva mogli više angažirati po pitanju širenja ideje ekonomske demokracije te edukacijom na tu temu, dok bi država sa svoje strane mogla uvesti razne vrste poticaja za poduzeća s takvim uređenjem.

4. Bibliografija

1. Miličić S., Varga D. (2012.) *Tvornica se brani iznutra*, Slobodni filozofski <http://slobodnifilozofski.com/2012/08/razgovor-s-radnicima-itas-tvornica-se.html>

